

Bekende noorderlingen bezoeken de plek die een belangrijke rol heeft gespeeld in hun leven. Samen met de krant blikken zij terug. Vandaag de Groninger oud-commissaris van de koningin Henk Vonhoff. Over hard werken, de oorlog, en het lichamenlijk onheil dat hem bijna zijn leven kostte.

DE PLEK

DE BORG WAAR HENK VONHOFF ZIJN OPWACHTING MAAKTE

'Natuurlijk vind ik het jammer dat ik geen minister ben geworden'

Hendrik Johan Lubbert Vonhoff
Amsterdam, 22 juni 1931

Privé
Getrouwd met Louise Luijendijk (1926)
Twee dochters, een zoon (1957, 1958, 1961)

Opleiding
Hbs, m.o. geschiedenis

Politiek
Aspirant lid Partij van de Vrijheid
Lid VVD sinds de oprichting in 1948

Loopbaan
Leraar geschiedenis (1957-1967)
Tweede Kamer (1967-1971; 1973-1974)
Staatssecretaris CRM (1971-1973)
Burgemeester Utrecht (1974-1980)
Commissaris van de koningin in Groningen (1980-1996)
Bijzonder hoogleraar arbeidsvoorwaardenbeleid (1995-2001)

Voorzitter van
Centrum voor Arbeidsverhoudingen
Overheidspersoneel; Koninklijke Bibliotheek; Raad voor het landelijk gebied; Stichting Papierrecycling Nederland; Raad van toezicht Nationaal Park de Hoge Veluwe; Raad van toezicht stichting GAK, Prins Willem de Eerste herinneringsstichting

Bijzonderheden
Heeft tientallen bestuursfuncties bekleed; was voetbal

Foto's: Dennis F. Beek

Boegbeeld

werkpaard, liberaal

Heeft tientallen bestuursfuncties bekleed; was voetbal-scheidsrechter, publiceert regelmatig, schrijft een column in de Gooi- en Eemlander Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw; Commandeur in de Orde van Oranje-Nassau

Door Michel Brandsma

Hij was kamerlid toen hij hier voor het eerst kwam. Dat was in 1970. De Groninger Maatschappij voor Landbouw had hem uitgenodigd om eens te kijken hoe de mensen leefden in deze noordelijke streken. Die uitnodiging nam hij aan.

Samen met zijn toen 12-jarige dochtertje logeerde Henk Vonhoff twee weken bij de familie Jansen in Slochteren. Dat verblijf leverde niet alleen een langdurige vriendschap op met de Jansens, maar ook een bezoek aan de naastgelegen Fraeylemaborg.

"De borg werd toen bewoond door mevrouw Nanninga", herinnert Vonhoff zich. "Je kunt haar beschrijven als een persoon die niet helemaal doorsnee was voor de Groningse bevolking. Ze had van de politie vernomen dat ik er was en liet vragen of ik mijn opwachting wilde maken op de borg. Dat vind ik prettig, zei ik, als mevrouw Jansen ook mee mag. Die was er nog nooit geweest."

Later, toen Vonhoff commissaris van de koningin was, ontving hij op de statige Fraeylemaborg de Duitse president Richard von Weizsäcker. Dat werd een luisterrijke bijeenkomst waaraan hij met genoegen terugdenkt.

Het zijn deze dierbare herinneringen, samen met de prachtige locatie uiteraard, die de Fraeylemaborg tot zijn favoriete plek maken. Hij komt er nog wel eens om te bridgen met partijgenoten, ook al woont hij nu in Hilversum.

Vonhoff (72) is een humoristische man. Hij praat met een bedekt gevoel voor milde spot, een beetje zoals Godfried Bomans. Zijn zware bas produceert spreektaal die bijna schrijft

taal is, met fraai geconstrueerde volzinnen.

Het zat er als kind al in, dat redenaarschap. Eén van zijn favoriete bezigheden als klein keltje was Tweede Kamertje spelen. Hij hield ook wel van sport, deed nog een poosje aan voetballen, maar de huiselijke sfeer was er toch vooral één van cultuur. Er werd veel gelezen in huize Vonhoff, waar vader de klassieke declameerde aan de eettafel. Niet dat het zo sjiek was trouwens, daar in de Pieter van der Doesstraat in Amsterdam West.

"Wij behoorden tot de kleine ambtenarenstand. Mijn vader was belastingambtenaar. Hij verdiende denk ik 125 gulden in de maand. Pas na de oorlog is hij accountant geworden. Hij heeft zich geleidelijk aan opgewerkt tot de gegoede middenstand."

Samen met zijn broer Jan verzamelde de kleine Henk plaatjes van vliegtuigen. Die plakte hij in. Hij heeft de boeken nog; de oude kiekjes begeleid door aantekeningen over snelheden, hoogtes, propellers, wapens en andere details. Het was oorlog toen de broertjes die boeken samenstelden; Henk was nog maar negen toen de Duitsers binnenvielen, zijn broer was zeven jaar ouder. Het was zijn beste vriend. Vorig jaar overleed Jan. "Ik mis hem zeer."

De oorlog heeft hem mede gevormd, zegt hij beslist. "Ik zie mijn vader nog brede plakbandstukken plakken op de bovenlichten opdat die er niet uit zouden springen bij de bombardementen. Je leerde als jongetje toch een aantal zaken bewust beleven; je kunt je niet voorstellen hoe snel je in dat soort omstandigheden ouder wordt. Wij hadden een onderduiker: Bert de Vries, veertien jaar. Hij was van zeer rijke komaf, ik vond hem geweldig verwend. Hij had een prachtig mooie luchtbuks, die was voor een jongen uit de Pieter van der Doesstraat niet weggelegd. Daar schoten wij pluimpjes mee."

In het najaar van 1944, het was aan de vooravond van de hongerwinter, werd de jonge Henk koerier voor een familie die zich het lot aantrok van ondervoede kinderen. Hij bracht hongerslachtoffertjes in contact met mensen die nog wat eten konden missen. "Het was een samenleving in ontbinding. Ik ben bij allerlei mensen binnen geweest. Ik heb erg veel gezien, erg veel meegemaakt. Eén man was zo verzwakt dat hij letterlijk in mijn armen viel. Ik was toen dertien. Ik denk dat het invloed heeft gehad op mijn politieke keuze."

Die keuze viel op de Partij van de Vrijheid, en later de VVD, waar hij zich opwerkte tot prominent. Als Vonhoff spreekt, luisteren de liberalen. Nog steeds. Vonhoff, de briljante en aimabele bourgondiër, zo zien ze hem daar. Belezen, ijdel, gezegend met een onfeilbaar geheugen, vaardig in de discussie en fungerend als het geweten van de partij. Toch is diezelfde Vonhoff ook een streng en formeel bestuurder, een bazige solist, zeggen zijn politieke tegenstanders.

Maar over een paar dingen zijn ze het allemaal eens: Henk Vonhoff is een autoriteit als het gaat om vaderlandse geschiedenis en staatsinrichting. En ook: hij is een ongelooflijk harde werker, nog altijd, ondanks zijn 72 jaren.

Zachtjes brommend checkt hij het voorgelegde cv. Fronsend: "Vindt u dat ik veel functies heb? Hmmm, er ontbreekt hier nogal wat. Ik doe nog wel meer. Mijn dagen zijn goed gevuld, ja ja. Vroeger werkte ik tachtig uur in de week; daar heb ik nooit tegenop gezien. Dan ging ik door tot half vier 's nachts. Laatst heb ik dat nog eens gepraktiseerd, maar dan merk ik toch dat ik niet helemaal topfit meer ben."

De buikpijn was geen gewone buikpijn, dat voelde hij direct. Het was 1999, ze waren op vakantie in Denemarken. Voor hij het wist lag hij in het ziekenhuis van Aarhus. Zijn aorta was opengebarsten. "Vroeger noemden ze dat een verbloeding. Daar ging je dood aan. Eigenlijk hoor ik hier niet meer te zitten, het was kantie boord, maar de morfine maakte dat ik niet eens zo somber was. Het verbaasde mij dat mijn vrouw zo ontroerd aan mijn ziekbed zat en dat de kinderen inderhaast naar Denemarken waren gekomen. Mijn eerste uitspraak tegen de dokter was: ik heb over zes dagen een afspraak in Nederland. Daar kan ik niet gemist worden."

Het herstel kostte een half jaar, maar helemaal de oude is hij niet meer geworden. Hij moet wat vaker nee zeggen dan vroeger. En als het even kan, doet hij overdag een dutje.

Hoe anders was dat in 1971, het jaar waarin hij staatssecretaris werd op het departement van cultuur, recreatie en maatschappelijk werk. In die dagen ging het er stevig aan toe.

"Het was een onheuse periode in de Nederlandse politiek. Scherpe tegenstellingen. Hatelijke stukken in de kranten, spotprenten. De kinderen zaten op school; de jongste nog in de brugklas. Die kwamen hun nood wel eens kla-

gen. Toen hebben mijn vrouw en ik het smartgeld ingesteld. Ze kregen twee gulden vijftig voor elk knipsel waarvan ze met recht en reden konden zeggen dat ze erdoor waren gekwetst. Of ik te weinig tijd aan ze heb besteed? Dat moet je de kinderen vragen. Maar één ding was heilig: in de zomer gingen we kamperen. Ik ben nooit teruggekomen van reces als de PvdA weer eens iets had bedacht. In de vakantie was het gezin aan de beurt. De band met de kinderen is buitengewoon belangrijk en goed. Nu vervul ik de taak die elke grootvader heeft: ik verwen de kleinkinderen."

Als staatssecretaris overvleugelde hij zijn eigen minister, als commissaris van de koningin was hij zestien jaar lang het boegbeeld van de provincie Groningen. Hij heeft het meer dan goed gedaan als bestuurder en politicus, zou je kunnen zeggen. Alleen, minister is hij nooit geweest.

In 1986 kon hij Defensie krijgen in het tweede kabinet Lubbers, maar hij zei nee. Zijn post in Groningen zou naar de PvdA gaan (gruwel) en de door hem in gang gezette komst van het PTT-hoofdkantoor naar Groningen zou direct worden afgebroken door opposenten als Neelie Kroes en Onno Ruding. Hij kon niet anders dan in Groningen blijven, zo concludeerde hij.

Of hij het jammer vindt dat hij nooit minister is geweest? "Natuurlijk vind ik dat jammer, maar je kunt niet alles hebben in het leven. Ga eens na wat ik allemaal heb kunnen doen. Als een kabinet na 2,5 jaar valt, heb je niets meer. Maar één ding, in alle oprechtheid. Ik ben in mijn leven nog nooit geblokkeerd geweest omdat ik dacht dat mijn bier zuur werd doordat de buurman champagne dronk. Afgunst is een heel slechte, remmende factor op creativiteit."

Gezegen op zijn postuur, dat nog steeds fors is maar toch een stuk minder omvangrijk dan vroeger, veert hij blijmoedig op. "Ben ik slanker? Ik ben blij dat u het zegt! Een mens lijdt wat af. Ik vind, als je eet moet het lekker zijn, maar ik zorg nu dat ik op mijn gewicht let. Na een goed diner neem ik een dag rust. Vanwege die ramp in 1999 ben ik één van de weinige Nederlanders die elke ochtend zijn gewicht meet en elke avond zijn bloeddruk. Ik maak daar dagelijks notities van; het is niet echt een dagboek, meer een journaal. Ik no- teer dat ik mij een dag niet goed heb gevoeld, dat ik me heb verbaasd over een uitspraak, dat het prettig is om te horen dat het goed gaat met mijn kleindochter, dat een maaltijd erg goed was. Er liggen nu vijf jaargangen met aantekeningen, die stof ik een beetje af. Ik verwerk ze in een boek; ik heb een begin gemaakt. Of het dik wordt? Ik weet het niet. Je moet niet overdrijven. Deel twee kan altijd nog."

Heeft hij al een titel? Na enige aarzeling: "Het is nog maar een werktitel: *Bovendruk, onderdruk.*"